

Keynesiánství

Začíná ve třicátých letech 20. století, stává se hlavním proudem v západních zemích po druhé světové válce. Končí až na konci 70. letech.

Představitelem je John. M. Keynes (1883 – 1946), vystudoval v Cambridge, měl jejich názory, avšak později nastává zlom a kritizuje ji a vytvoří novou ekonomickou teorii.

Účastnil se Versailleské mírové konference, byl proti reparacím v Německu, byl u založení MMF a světové banky.

Dílo **Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz** vyšlo v roce 1936, reagoval na krizi ve 30. letech, neoklasická teorie nepočítala s tím, že něco takového může vůbec nastat. Domníval se že celková poptávka v ekonomice byla nedostatečná → vyrobí se zboží, ale to se bude hromadit na skladě, i když cena zboží bude klesat, nemusí nastartovat odbyt (pesimismus odběratelů) → tržní mechanismus nedokáže vyrovnat nabídku a poptávku → tržní selhání.

Tvrdil, že do krize má zasáhnout stát. Preferuje, předpokládá státní zásahy do ekonomiky → spojena s levicovými stranami. Preferovali fiskální (= rozpočtovou) politiku (to znamená peníze tahané přes státní rozpočet).

Neřešilo inflaci, nacož došlo na konci 70. let.

Neoknesiánství

Po druhé světové válce, představitelem byl například Paul Samuelson (dostal Nobelovu cenu).

Propagují státní zásahy do hospodářství, kladou důraz na ovlivnění zaměstnanosti (ta má být co nejvyšší).

Postkeynesiánství

Skupina ekonomů. Představitelkou J. Robinsonová. Vypracovali teorii nedokonalé konkurence.

Konec

Přišla ropná krize, vysoká inflace. Keynesiánski nevěděli co s tím → obrat ke konzervativním ekonomickým směrům - vrací se zpátky k neoklasikům

Monetarismus

Představitel Milton Friedman (1912 – 2007?), nositel Nobelovy ceny, dílo **Kapitalismus a svoboda**, byl poradce Reagana, Thatcherové. Liberální ekonomie, význam svobodného trhu, proti uměle vytvořeným monopolům, proti zásahům státu do ekonomie, význam měnové politiky.

Kritizují keynesiánce, stojí proti této teorii, jsou proti zásahům státu do ekonomiky (přináší negativní důsledky), tržní princip funguje dostatečně efektivně, aby dokázal ekonomiku přivádět k rovnováze.

Název je odvozen od slova moneta = mince, peníz. Protože především zkoumali roli peněz v ekonomice. Zdůrazňovali význam měnové politiky (= monetární), při které stát ovlivňuje úrokové sazby a množství peněz v oběhu.

Neoficiální monetaristické heslo: „Money matters“.

Liberální ekonomický směr, trvají na svobodách, volném trhu, volné konkurence. Jsou výrazně proti administrativním monopolům.

Existuje i v 50. letech, ale není mainstream, tím se stává až 70. letech.

Ekonomie strany nabídky

Návrat k neoklasické tradici, stojí proti keynesiáncům. Domnívají se, že stát by neměl příliš zasahovat do ekonomiky. Soustředí se na nabídku podnikatelů a firem – to považuje za stěžejní věc, aby mohla ekonomika fungovat.

Zkoumá vliv daní na vliv ekonomiku, preferuje nižší zdanění.

Představitelem je Arthur Laffer, vymyslel Lafferovu křivku (co se děje, když hýbe se zdaněním). Zvýšení zdanění nepřináší vyšší daňový zisk. Podpory poptávky, nezvyší nabídku na stranu výrobců. Opírají se o ni pravicové strany.

České ekonomické myšlení

Nejprve se vyučovala na na Karlově univerzitě (tehdy Karlo-Ferdinandově univerzitě) na filozofické fakultě, poté na právnické fakultě – nejprve německy, poté se univerzita rozdělila na dvě – česko a německou.

Albín Bráf

1851 – 1912

Narodil se v Třebíči, český ekonom, učil na UK ekonomii, povoláním právník. Nebyl zcela vyhraněný, vybíral si z existujících směrů, spíše se přikláněl k neoklasické teorii. Byl činný v politickém životě.

Josef Kaizl

Učil také na UK, právník, učil ekonomii, byl také činný v politickém životě.

Alois Rašín

1867 – 1923

Významná postava první republiky, kde působil jako ministr financí – byl především praktikem. Spíše si vybíral z existujících škol.

Dílo **Můj finanční plán, Inflace a deflace.**

Provedl měnovou odluku České koruny od Rakouské, byl autorem měnové reformy – obě úspěšné, zabránil přenosu hyperinflace z Rakouska (a Německa).

Prosazoval deflační politiku – chtěl dosáhnout, aby byla koruna silná (→ velká kupní síla; nevýhoda pro český export).

V roce 1923 zemřel na následky atentátu (který spáchal nějaký anarchist).

Karel Engliš

1880 - 1961

Spoluzakladatel Masarykovi univerzity (1919), stal se prvním rektorem, učil na právnické fakultě ekonomii.

Byl několikrát ministrem financí, guvernérem národní banky. Od roku 1939 působil na UK. Po roce 1948 byl perzekuovaný, byl vypovězen z Prahy, nesměl působit.

Dílo **Hospodářské soustavy**

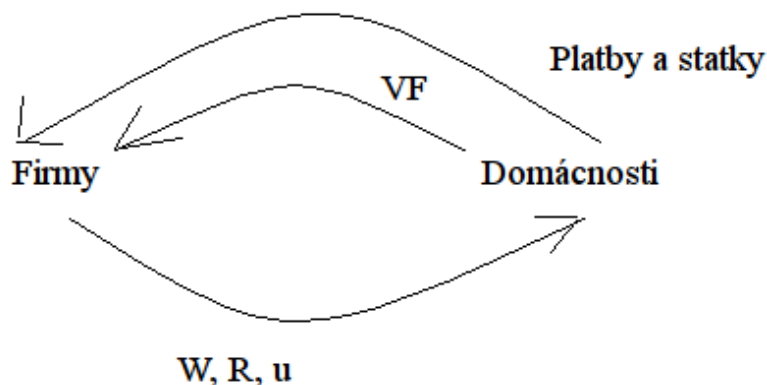
Inspiroval se rakouskou školou, ale přišel se samostatnou ekonomickou teorií (jediná česká) – Teleologická teorie – (Telos = účel, cíl) – díval se na ekonomii jako účel a prostředky (nikoliv akce a reakce).

Josef Macek

1887 – 1972

Působil na vysoké škole obchodní v Praze, byl stoupencem a propagátorem keynesiánství. V roce 1948 s manželkou emigroval (na lyžích přes Šumavu).

Trh výrobních faktorů, práce

Trh výrobních faktorů – výrobci si pronajímají výrobní faktory, poskytují jim za to odměny.

Práce – mzda: $L - W$

Půda – renta: $P - R$

Kapitál – úrok: $K - u$

Trh práce – poptávka, nabídka, mzda

Poptávka po práci

Kolik práce chtějí zaměstnavatelé najmout při různých úrovních mzdy.

Mezní produkt práce – MPL ukazuje jak se zvýší produkce, když se zapojí dodatečná jednotka výrobního faktoru práce ale množství VF se nezmění.

MPL klesá, jestliže se zvyšuje množství práce, ale zůstává stejné množství kapitálu a půdy.

Příjem mezního produktu práce – MRPL $\rightarrow MPL * PC = MRPL$ – jak se změní peněžní příjem firmy, když se změní množství práce a jednotky ostatních výrobních faktorů se nezmění.

Utváření poptávky po práci – srovnání, co zaplatí za dodatečného pracovníka a co jim on vydělá.

Příjem je větší než mzda $\rightarrow$ přijmete

Příjem je menší než mzda $\rightarrow$ propustíte.

Firma chce, aby se příjem MP se rovnal mzdě $\rightarrow MPL * P = W \rightarrow$ proto je poptávka po práci klesající $\rightarrow$ čím nižší mzdy, tím firma chce víc lidí zaměstnat.

Změna poptávky po práci:

- Posun po křivce $\rightarrow$ změna $W \rightarrow W$ klesá; L roste a opačně.
- Posun křivky – nezvyšuje se mzda, poptává se více nebo méně práce.
 1. cena produkce $\rightarrow$ jestliže roste cena produkce $\rightarrow$ zvyšuje se poptávka po práci. Zvyšuje se příjem MP.
 $Růst P \rightarrow růst MPL * p \Rightarrow PL$
- Produktivita práce
roste MPL $\rightarrow$ roste $P * MPL \rightarrow DL$ roste doprava
Více kapitálu, nové technologie
Lepší organizace práce
- Více lidského kapitálu

Nabídka práce

kolik lidí nabízí práci při různých úrovních mzdy. Domácnosti se řídí podle obětovaných příležitostí – těmi jsou například volný čas, podpora nezaměstnanosti, sociální dávky.

Utvoření nabídky – porovnáme to, co získáme, s tím čeho se vzdáme. $w = s$ – hodnota obětované příležitosti.

Změny nabídky práce

- Posun po křivce $\rightarrow$ roste $W \rightarrow$ roste SL; klesá $W \rightarrow$ klesá SL
- Posun křivky – při všech úrovních mzdy se nabízí více práce či méně.
Hodnota obětovaných příležitostí $\rightarrow$ hodnota roste $\rightarrow$ klesá SL doleva.

Počet lidí na trhu práce

- Počet lidí vstupujících na daný trh práce – nabídka se posouvá doprava $\rightarrow$ nabízí se více práce při všech úrovních mzdy.

- Počet práce schopného obyvatelstva – celkový trh práce (makroekonomická) – nabídka práce poroste, když je více obyvatel, doprava.
 - Při větší porodnosti,
 - Imigrace, zaměstnání cizinců
 - Věk odchodu do důchodu
 - Katastrofy, epidemi

Trh práce

Rovnováha na trhu práce je tam, kde se střetne nabídka a poptávka. Každý kdo chce pracovat, pracuje.

Změna rovnovhy na trhu práce:

- Změna poptávky – zvýší se mzdy práce → růst poptávky a bude mít zájem více lidí. Rovnováha se dosahuje změnou mzdy.
- Růst DL => růst W a L
- Růst SL → klesá W a roste L

Rozdíl mezi nominální mzdou (v peněžním vyjádření) a reálnou mzdou (vyjadřuje kupní sílu nominální mzdy – spotřebního koše, takže je to nominální mzda bez inflace).

Růst reálné mzdy = růst nominální mzdy mínus inflace.

Nabídka a poptávka se rozhoduje podle reálné mzdy.

Hrubá mzda – daň před zdaněním

Čistá mzda – daň po zdanění

Průměrná mzda – průměrná úroveň mezd v určitém sektoru (nebo ve všech), cca 23 tisíc

Minimální mzda – administrativně určený cenový práh, 8 tisíc, pokud by vznikla cena vyšší než rovnovážná, vznikne nedobrovolná nezaměstnanost.

Nezaměstnanost

Ekonomicky aktivní – ti, kteří pracují nebo práci hledají – tvoří nabídku práce.

Ekonomicky neaktivní – nepracují a práci nehledají, studenti, ženy na mateřské dovolené, důchodci,

Nezaměstnaný – práci nemá, ale hledá ji, je ochoten nastoupit do 14 dnů. Mohou být registrovaní a neregistrovaní. Ve statistice se používají data z úřadu práce (tedy pouze ti registrovaní jsou zahrnuti).

$u = (\text{Nezam} / \text{ekonomicky aktivní}) * 100$

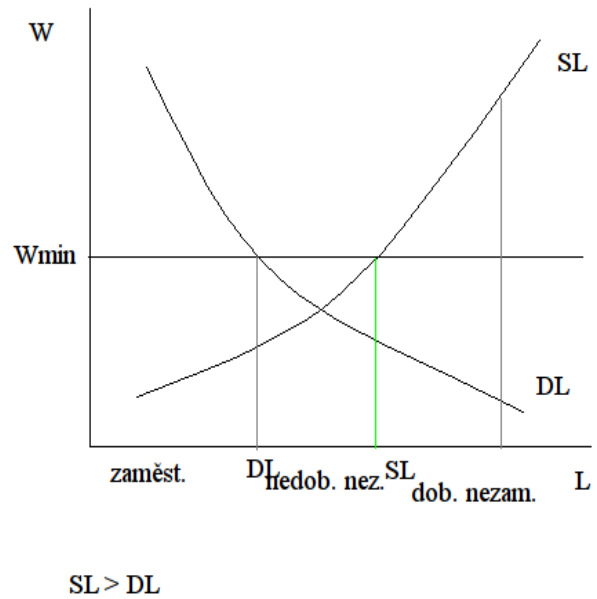
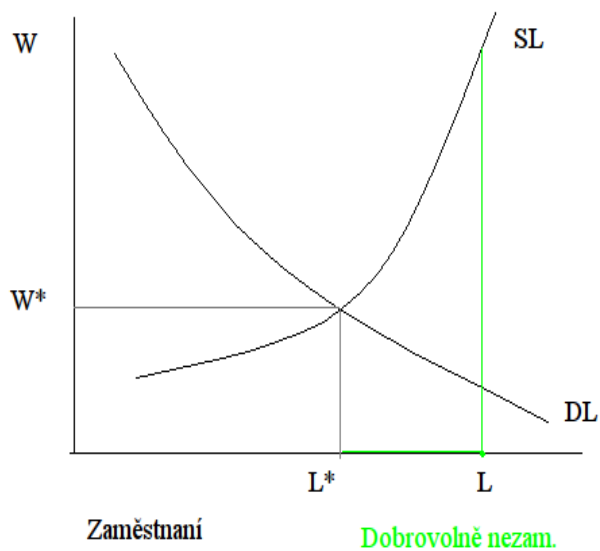
Druhy nezaměstnanosti podle příčin:

- Frikční – vzniká při změně zaměstnání, při vstupu na trh práce, je krátkodobá (menší než rok). Má pozitivní stránky – přispívá k lepší alokaci zdrojů. Vždy přítomná
- Strukturální – rozdíl mezi strukturou volných pracovních míst a lidí, kteří tu práci hledají a nabízejí. Nastává při útlumu odvětví a při nástupu nových. Mezi odvětvími i mezi regiony. Vždy přítomná, negativní, může být odstraněna rekvalifikací. Přispívá k lepší alokaci zdrojů.
- Cyklická – vzniká v období, kdy útlumem prochází celé hospodářství (tedy v období recese) – hospodářství je v sestupné fázi hospodářského cyklu. Ve většině odvětví roste nezaměstnanost. Může být dlouhodobá (závisí na recesi), nedá se odstranit. Je spojená s propadem výkonu.
- (Sezónní) – v některých částech roku se mění poptávka po určitých profesích (v létě a na podzim – zemědělské práce, stavební práce,...)

Přirozená míra nezaměstnanosti – frikční, strukturální, sezónní

Další rozdělení:

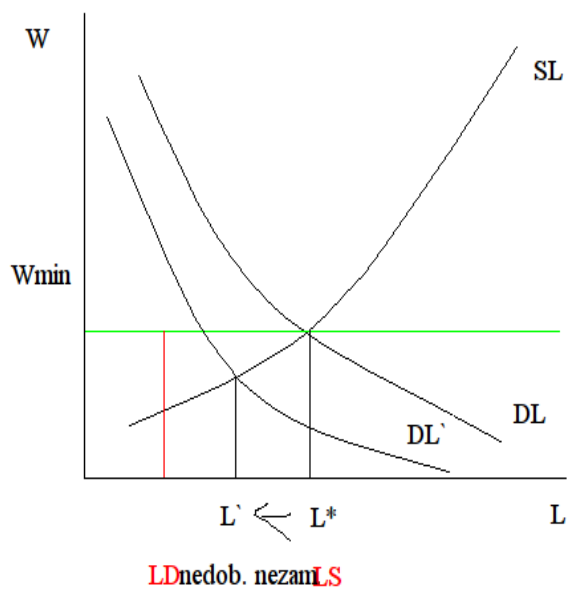
- Dobrovolná - hledá práci, ale je ochoten pracovat za vyšší mzdu, než jaká převládá na trhu práce. Příčinou bývá, že nemůže dojít k vyrovnání nabídky a poptávky - nepružnost mezd

směrem dolů (důvody - odborové dohody, mzdové dohody, minimální mzda).

- Nedobrovolná -

Dopad nepružných mezd - odbory, mzdové dohody → tlačí na nějakou cenu mezd → propustí lidi

Kapitál, investice, trh zapůjčitelných fondů

Trh kapitálu - kapitál = výrobní faktor.

Úspory - odložená budoucí spotřeba, důchod se rozděluje na současnou a budoucí spotřebu. Určité úspory existují i při 0% úrokové míře. Úspory vypočítají nabídku zapůjčitelných fondů nebo kapitálu.

Spoření - obětování současné spotřeby ve prospěch budoucí spotřeby.

Rozhodování o úsporách - řídí se dvěma principy:

- Netrpělivost ve spotřebě - dnešní spotřebu si cení více než budoucí
- Motivací k odložení spotřeby je úrok (označeno R)

Úroková míra - označeno r - vztah úroku a uspořené částky $r = \frac{R}{S} \cdot 100$

Úspory - 1000 úspory a 100 úroku $\rightarrow$ 10% úroková míra

Závislost úspor na úrokové míře - vyšší úroková míra tím více jsou lidé ochotni spořit větší část svého důchodu.

Investice - vklad do něčeho co přináší výnos, investice do bytu, do vzdělání, i jít do školy je investice. Díváme se na výnos a na to, kolik tomu bude potřeba obětovat.

Očekávaná míra výnosu z investice - měřítko výhodnosti $r_E = \frac{R_E}{I} \cdot 100$ r_E - expected, I je objem investice, R_E - míra výnosu

Př: I jsme dali 500 - výnos je 100 $\rightarrow$ 20%

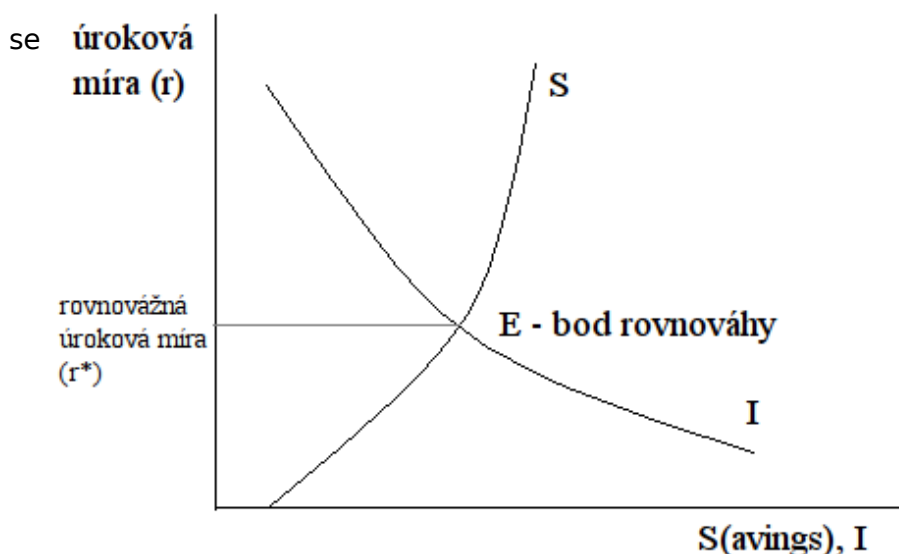
Náklady investice:

- Explicitní úrok - úrok placený při půjčce na danou investici
- Implicitní úrok - náklady obětovaných příležitostí, v případě investice vlastních peněz. Obětujeme úrok, které bychom dostali, kdybychom peníze uložili do banky.

Investor při rozhodování srovnává očekávaný míru výnosu a úrokovou míru - $r_E > r \rightarrow$ investuje;
 $r_E < r \rightarrow$ neinvestuje.

Když úroková míra roste $\rightarrow$ ochota investovat klesá (například v bance bychom dostali víc za půjčení peněz bance). Nejprve se investuje do toho co vynáší nejvíc a postupně dolů.

Trh zapůjčitelných fondů

Trh na kterém se setkávají úspory a investice. Nabídka prostředků, které dají vypůjčit a poptávka po prostředcích, které by se daly investovat.

Existuje proto, že vždy existují lidé, kteří mají prostředky, ale nemají do čeho investovat $\rightarrow$ ti kteří mají prostředky je půjčují těm, kteří chtějí investovat. Velice důležitá součást ekonomiky.

Funkce úspory je rostoucí - kolik jsou lidé ochotni spořit, při různých úrovních úrokové míry - je rostoucí. Určité úspory existují i při nulové úrokové míře.

Investice představují poptávku po prostředcích, které se dají vypůjčit.

Funkce investic ukazuje, kolik chtějí lidé investovat při různých úrovních úrokové míry. Je klesající $\rightarrow$ při nižších úrokových mírách jsou lidé ochotni více investovat.

Rovnováha nastává, když se $S = I$ – tedy v průsečíku křivek.

Bod rovnováhy E a rovnovážná úroková míra (r^*) → všichni co chtějí investovat využijí všechny peníze, které jsou dostupné.

Úroková míra je cena zapůjčitelných fondů, rovnováha se obnovuje pohybem úrokové míry.

$I > S$: chtějí investovat více než kolik je prostředků → lidé jsou ochotni více spořit, naopak investoři budou chtít méně investovat kvůli úrokové míře → srovná se v bodě E.

$I < S$: spoří se více, než je ochota investovat → s poklesem úrokové míry se bude méně spořit a více investovat → až do bodu E.

Financování:

- Přímé – bez zprostředkovatele, má nevýhodu v nákladech na hledání investora
- Nepřímé – existuje zprostředkovatel (typicky banky) – shromažďuje prostředky k vypůjčení.

Úroková míra:

- Reálná – reálná je nominální úroková míra očištěná o inflaci. Ukazuje o kolik se zhodnotily peníze a o kolik se zvedla kupní síla.

Reálná r = nominální r – inflace

4%	2%	6%
0%	2%	2%
3%	2%	-1%

Kompenzuje odloženou spotřebu – musí pokrýt i inflaci, aby to i potom znamenalo zisk. Počítá se s očekávanou inflací.

Rozhodujeme se právě podle reálné.

- Nominální – procento které zaplatíte, nebo dostanete jako výnos.

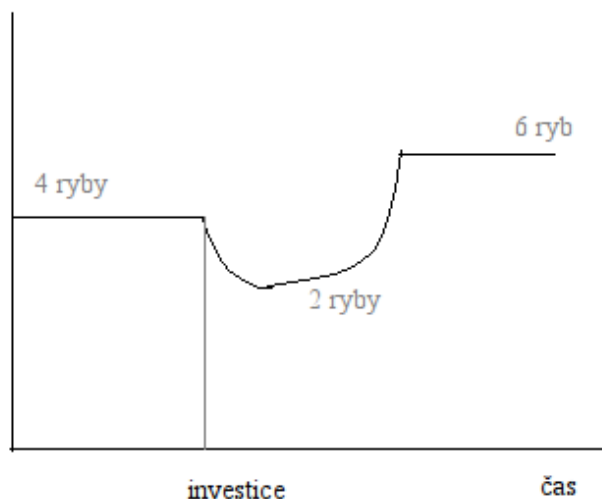
Kapitál

Kapitál je druhotný výrobní faktor, to znamená, že sám kapitál podléhá výrobě.

Kapitálové statky – slouží k výrobě jakýchkoliv kapitálových statků. Například: šicí stroj, soustruh, autobus, počítače.

Spotřební statky – slouží k bezprostřední spotřebě, jsou pouze konzumovány. Například spotřeba přepravy.

Modelová situace: jsme na pustém ostrově, můžeme chytat ryby rukami. Budeme chtít vyrobit nějaký kapitál, protože zvyšuje efektivitu práce.

Formy kapitálu:

- Fixní kapitál – stroje, výrobní zařízení, dopravní prostředky, budovy – má dlouhodobé použití
- Zásoby – určité zásoby surovin, materiálu
- Technologické postupy
- Lidský kapitál – nahromaděné znalosti, dovednosti, talent, těžko se měří, ale je to důležité. Zvyšuje to produktivitu práce.

Všechny formy kapitálu vyžadují investice.

V modelové situaci Robinsona – vytvoření člunu vyžaduje dočasně snížit produkci statků – svoje zdroje použil na výrobu kapitálových statků → dosáhl větší spotřeby.

Odložení současné spotřeby – úspora → vložení do výroby kapitálu → zvýší produktivitu práce → zvýší se

budoucí spotřeba.

Úspory se mění v investice přes trh zápůjčních fondů.

Vztah investic a kapitálu

Kapitál – stavová veličina, kapitál se opotřebuje ve výrobě, a proto je potřeba jeho obnova.

Investice je průtoková veličina – díváme se jaká byla investice za daný časový úsek.

Investice slouží k obnově, udržování nebo rozšiřování kapitálu.

Lze zakreslit na modelu vany – ta nemá špunt, úroveň vody je stav kapitálu, přítok pak investice, odtok je opotřebení.

Investice:

- Hrubé – I_B – vše co teče do vany. Zahrnují v sobě čisté i obnovovací
- Čisté – I_N – pro rozšíření kapitálu.
- Obnovovací – I_R – mají udržet stávající stav, slouží na obnovu opotřebení

$$I_B - I_R = I_N$$

Když jsou hrubé menší než opotřebení → dochází ke snížení množství kapitálu.

Lidský kapitál zvyšuje produktivitu práce → lepší plat, postavení... Je součástí ekonomického růstu.

Investiční rozhodování

Investování je pořizování aktiv. Pod pojmem aktivum se myslí vše, od čeho se čeká, že přinese výnos.

Reálná aktiva jsou reálné věci, nějaké kapitálové statky, použití ve výrobě → přináší výnos.

Finanční aktiva – jsou práva na výnos z nějakých reálných aktiv. Peníze jsou dány firmě → investuje do reálných aktiv → část výnosu jde nám.

Obojí aktiva se pořizují z úspor.

Cena aktiva -záleží na typu aktiva:

- Perpetuita - věčný výnos, příkladem může být pozemek, akcie (dokud firma existuje, jsou výnosy).

Máme pole - na poli chováte krávy - čistý výnos je 50 tisíc ročně. Kdybychom to prodali a dali do banky tak bychom měli 5% úrok.

$$P = \frac{R_E}{r} \quad \text{- očekávaný čistý výnos děleno úrokovou mírou. 50 tisíc / 0.05} \rightarrow \text{cena je milion. Když}$$

bychom ho dali do banky tak si každý rok vybereme právě těch 50 tisíc $\rightarrow$ to musí být víc.

Kupce očekává zisky na 60000 $\rightarrow$ jeho hranice by byla 1,2 milionu - to to bude kupovat.

Cena je přímo úměrná očekávanému výnosu. Změna úrokové míry ovlivňuje ceny aktiv. Půjde-li nahoru, ceny aktiv půjdou dolů.

Tržní cena aktiv nezávisí na nákladech - je to utopený náklad. Odvíjí se od tržní ceny, nikoliv od ceny stávající.

- Anuita - dočasný výnos, dluhopisy (mají dobu splatnosti)

Výnos aktiv - očekávaná míra aktiva - procentě vyjádřená výnosnost s nějakou druhou nejlepší možností.

$$\text{Očekávaná míra výnosu aktiva - } r_E = \frac{R_E}{P} \cdot 100 \quad \text{- P je současná tržní cena}$$

Příklad: Pole

$$P_{\text{před 2 lety}} = 600000$$

$$R_E = 60000$$

$r = 5\% = 0.05$ - výnosnost v bance

Dluhopisy $8\% = 0.08$

Je výhodné prodat pole a koupit dluhopisy? Aktuální cena pole je 1,2 M. Současná míra výnosu je tedy 5%. Je výhodné investovat do dluhopisu. 5% je 8%.

Příklad: vlastníme pole s 25000 čistým výnosem, v bance 4%.

$$R_E = 25000$$

$$r = 4\% = 0.04$$

Minimální částka, za kterou budeme chtít prodávat bude víc než 626 tisíc.

Příklad: Našli jsme 80 tisíc. Chcete investovat. Podíl ročně 3600 na zisku z bratrancovy firmy. Úrok v bance je 6%.

$80 \cdot 0.06$ - je-li větší pak se vyplatí banka.

Typy úročení:

- Jednoduché úročení

Úročí se stále stejný základ (ze stejného kapitálu).

1000 úročená na 5% na 3 roky. Každý rok dostanete 5% z 1000! Výsledná částka je 1500.

$$k_t = k_0 \cdot (1 + rt)$$

- Složené úročení - z minulé částky

Úroky se připočítávají k původnímu kapitálu, poté se úročí zúročený kapitál.

$$k_t = k_0 \cdot (1 + r)^t$$

Aktivita se liší:

- Rizikem -
- Likviditou - schopnost být rychle přeměněn na platební prostředek.

Nízký výnos, nízké riziko, vysoká likvidita - například vklad v bance.

Makroekonomie

Viz papír

Makroekonomie – dívá se na ekonomii jako celek. Přístup v různých školách je různý. Neexistuje škola, která dokáže vysvětlit vše – různé pohledy na řešení praktických problémů.

Agregátní poptávka – tvar bude stejný jako u mikroekonomické poptávky – klesající křivka, vzniká agregací dílčích poptávek na všech trzích. P – cenová hladina, Q – poptávané množství služeb – někdy se značí (Y).

Agregátní nabídka – vzniká součtem všech nabídek, vyjadřuje celkové množství produktů, které je na trhu. Ukazuje cenové úrovně a jejich závislosti na nabízené množství.

Krátkodobá agregátní nabídka – SAS, vypadá jako mikroekonomická nabídka.

Keynesiánství předpokládá, že je velice pružná (při malé změny cenové hladiny se ohromně zvýší množství) – platí především v recesi.

Monetaristi – tvrdí opak – platí spíše pro období konjunktury – firmy už těžko shánějí lidi.

Neokynesiánství – hybrid, zavedli hranici potenciálního produktu (Q^*) od které na jednu stranu funguje jeden a na druhou stranu druhý. Q^* znamená efektivní vyložení zdrojů

Dlouhodobá agregátní poptávka – LAS, není ovlivněn cenovou hladinou, vytváří bod Q^* na ose Q . Pokud se vyrábí nad hranicí $Q \rightarrow$ krátkodobé přetížení výrobních faktorů.

Výkon ekonomiky

Viz papír

Zvýšení výkonosti – nižší daně, najímat přistěhovalce, posunutí odchodu do důchodu, lepší technologie, více surovin.

Dvousektorový model ekonomiky – dva sektory – firmy a domácnosti, potkávají se na trhu výrobních faktorů a trhu zboží.

Různé metody měření:

- Produkt – co se vyrobilo
- Produkt – důchod – kolik domácnosti zaplatili
- Důchod – příjmy, které získají domácnosti